

**ТУРИСТИЧНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННИМ ГОСПОДАРСТВОМ
ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІКУ КРАЇНИ**

**TOURIST POLICY OF THE STATE ADMINISTRATION
OF HOTEL AND RESTAURANT ECONOMY
AND ITS INFLUENCE ON THE ECONOMY OF THE COUNTRY**

У статті досліджено туристичну політику державного апарату управління готельно-ресторанним господарством. Виявлено сутність та основні завдання державного управління туристичною індустрією. Висвітлено вплив туристичної політики держави на економіку країни. Розкрито визначення наступних понять готельне і ресторанне господарство та туристична політика держави. Проаналізовано основні засоби регулювання економічного впливу держави на готельно-ресторанне господарство.

Ключові слова: готельно-ресторанне господарство, державне управління, державна туристична політика, індустрія туризму, сфера гостинності.

В статье исследована туристическая политика государственного аппарата управления гостинично-ресторанным хозяйством. Выявлена сущность и основные задачи государственного управления туристической индустрией. Освещено влияние туристической политики государства на экономику страны. Раскрыто определение следующих

понятий гостиничное и ресторанное хозяйство и туристическая политика государства. Проанализированы основные средствами регулирования экономического воздействия государства на гостинично-ресторанное хозяйство.

Ключевые слова: гостинично-ресторанное хозяйство, государственное управление, государственная туристическая политика, индустрия туризма, сфера гостеприимства.

The article deals with the tourism policy of the state administration of the hotel and restaurant economy. The essence and main tasks of the state management of tourism industry are revealed. The influence of the state tourism policy on the economy of the country is highlighted. The definition of the following concepts of the hotel and restaurant economy and the tourist policy of the state is revealed. The basic means of regulation of economic influence of the state on hotel and restaurant economy are analyzed.

Key words: hotel and restaurant economy, state administration, state tourism policy, tourism industry, sphere of hospitality.

УДК 338.24:640.41(045)

Язіна В.А.

здобувач

Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій

Постановка проблеми. Проблема ефективного державного управління готельно-ресторанним господарством стоїть сьогодні надзвичайно гостро. Перешкодами є різні фактори негативного впливу: низький рівень сервісу, необґрунтовано високі ціни на готельно-ресторанні послуги; відсутність інформації для споживача (непоінформованість); невідповідність ціни до якості; різке коливання національної валюти та неурегульована державна політика щодо управління готельно-ресторанною сферою та інші.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Проблеми управління готельно-ресторанним господарством досліджували провідні вітчизняні та зарубіжні фахівці, а саме: Бородина В.В., Камушков О.С., Кузнецова Н.М.[6], Мунін Г.Б., Нечаюк Л.І., Новікова О.В., Смолій В.А., Тимошенко З.І., Ткач В.О., Шталь Т.В. [7], Шкапова, О.М. [3], Цибух В.І. та інші.

Мета статті. Метою даної статті є теоретичне дослідження основ управління готельно-ресторанним господарством та визначення їх основних положень.

Виклад основного матеріалу. Сфера гостинності – це багатокомпонентна галузева система, основним завданням якої є задоволення потреб туристів, які перебувають поза місцем свого постійного проживання шляхом надання туристич-

них послуг з метою в подальшому отримати прибутку. До сфери гостинності належить готельний і ресторанный бізнес, транспортне і екскурсійне обслуговування, своєрідні розваги тощо.

Готельне та ресторанне господарство – ключові поняття в сфері гостинності. Особливої уваги потребує управління готельно-ресторанним господарством, адже саме від ефективності управління залежить успішність ведення бізнесу.

В Україні не закріплено законодавчо визначення поняття готельне господарство, тому на сьогодні не існує єдиного законодавчого акту, який регламентував би фінансову та господарську діяльність цієї сфери.

У словниках та науковій літературі використовують достатньо різноманітні визначення поняття готельного та ресторанного господарства. Наприклад, енциклопедичний словник-довідник з туризму надає наступне поняття готельне господарство – сукупність готелів усіх типів, що використовуються для прийому й обслуговування гостей [1, с. 96].

Зінь Е.А. використовує наступне поняття готельне господарство – частина соціальної інфраструктури країни, яка створює належні умови для руху населення та його облаштування. Без розвинутої готельної індустрії неможливе функціонування та розвиток туристичної галузі, вдоско-

налення виробничих відносин, ділових стосунків. Досвід зарубіжних країн показує, що готельне господарство відіграє вагомий роль у забезпеченні послугами гостинності населення. У галузі готельного господарства задіяно численне населення та існує необхідність до покращення роботи в постійних умовах існуючої ринкової конкуренції, забезпечуючи рентабельну їх роботу [2, с. 354].

Шапова О.М. визначає, що готельне господарство – це складник сфери послуг і основним його видом діяльності є приймання, розміщення, надання певного кола послуг, що пов'язані із перебуванням туристів за межами свого постійного місця проживання. Сфера готельного господарства представлена великою кількістю підприємств, що належать до наступних галузей народного господарства: транспортні, екскурсійні, комунально-побутові та інші з якими готельне господарство має договірні відносини [3, с. 172].

Готельне господарство у провідних країнах світу стало індустріальною основою галузі економіки. За рахунок розвитку міжнародного туризму в економіку країни поступають значні валютні надходження. Галузь гостинності займає величезну нішу в індустрії туризму, і саме вона безпосередньо впливає на кількість та якість наданих туристичних послуг [4].

Державний стандарт України (ДЕРЖСТАНДАРТ 4269:2003) «Туристичні послуги. Класифікація готелів» визначає, що підприємства готельного господарства – суб'єкти підприємницької діяльності – відносять наступні типи підприємств: готелі, готельно-офісні центри, кемпінги, мотелі, молодіжні турбази та гірські притулки, приміщення, пристосовані під готелі, гуртожитки та інші об'єкти, що передбачають проживання на короткий термін [5].

Галузь готельного господарства є невід'ємною складовою частиною будь-якого народногосподарського комплексу країни. До складу галузі готельного господарства входять готелі та інші об'єкти, які виконують функцію надання послуг з тимчасового розміщення. Також важливо розрізняти визначення понять готель і аналогічний засіб розміщення.

Аналогічні засоби розміщення – це підприємства будь-якої організаційно-правової форми власності, що складаються з номерів, і які надають обмежені готельні послуги, такі як застилання ліжка, прибирання кімнати і санвузла.

Отже готелі і аналогічні засоби розміщення різняться в обсязі послуг, що надаються: готелі пропонують широкий (повний) спектр послуг, а аналогічні засоби розміщення – обмежений.

Аналізуючи терміни готельного господарства, автор надає власне, готельне господарство – це вид економічної діяльності, який є невід'ємною частиною індустрії туризму та основною складо-

вою галузі гостинності, основоположною одиницею готельного господарства є – готелі та аналогічні засоби розміщення, результатом діяльності яких є надання основних та додаткових послуг.

Ресторанне господарство – це сфера надання послуг харчування споживачу. Послуги харчування є результатом економічної діяльності ресторанного підприємства, що спрямовані на задоволення фізіологічних потреб споживача в спеціально відведених для такого обслуговування приміщеннях та відповідає санітарно-гігієнічним і нормативно-законодавчим вимогам.

Основне завдання в галузі ресторанної індустрії визначає концепція технологій гостинності, що спрямована на задоволення найвибагливіших потреб споживача.

Так, на думку Н.М. Кузнецової, ресторанний бізнес – це велика підгалузь народного господарства, характерною особливістю якого є те, що ресторанна діяльність включає в себе 4 фази розширеного відтворення: виробництво, розподіл, обмін і споживання [6, с. 106].

Класифікація закладів ресторанного господарства базується на комплексі вимог до асортименту продукції та рівня обслуговування і надаваних послуг.

В економічному та соціальному прояві особливість функціонування галузі ресторанного господарства – забезпечення належної якості життя населення за допомогою задоволення фізіологічних потреб споживача. Активний розвиток ресторанного господарства обумовлює необхідність появи нових секторів громадського харчування різних видів та цінкових категорій, що дає можливим споживачу обрати такий вид підприємства ресторанної сфери, що найбільш задовольняє його потреби за обраними критеріями [7, с. 137].

У готельно-ресторанному бізнесі найважливішим завданням управління є організація виробництва й надання послуг належної якості з урахуванням інтересів споживачів і забезпеченням конкурентоспроможного підприємства на ринку послуг.

Необхідно зауважити, що держава є основним, але не єдиним суб'єктом реалізації туристичної політики. Формування та реалізації туристичної політики також здійснюється на регіональному та місцевому рівнях. Втім, саме держава відіграє основну роль у виявленні ключових пріоритетних напрямів та створенні ринкових умов функціонування та розвитку туристичної індустрії країни.

Наукова література пропонує достатню кількість визначень поняття туристичної політики держави (окремі з них представлено у табл. 1). Незважаючи на їх схожість, між ними існують окремі відмінності, що пов'язані з різним розумінням суб'єктів, об'єктів та цільових установок державної туристичної політики.

Сьогодні туристична індустрія відкриває нові кордони та здатна активно впливати на економічну галузь країни, в якій вона розвивається, на його господарську, соціальну і гуманітарну діяльність, і тому особливо важливо створити напрям диверсифікації туристичної індустрії для успішного розвитку соціально-економічної діяльності країни. Готельно-ресторанне господарство є найважливішим детермінантом туристичної індустрії, що може виступати потужним каталізатором економічного благополуччя країни і через це туристичну діяльність, а також її компоненти, наприклад такі як готельно-ресторанне господарство необхідно розглядати як окрему галузь господарства країни, яка здатна приносити високий прибуток, залучати до країни значні валютні надходження.

Вплив держави на економіку готельно-ресторанного господарства здійснюється у формі:

- прямого державного регулювання діяльності галузі готельно-ресторанного господарства;
- непрямого (економічного) впливу.

Форми прямого державного регулювання здійснюються через визначені законодавчо вимоги щодо діяльності галузі туризму, обов'язкові для виконання всіма підприємствами готельно-ресторанного господарства.

Форми непрямого регулювання діяльності готельно-ресторанного господарства об'єднують законодавчі акти, які економічно стимулюють здійснювати свою діяльність згідно з державними інтересами. Регламентуючи окремі аспекти діяльності готельно-ресторанного господарства, держава водночас зацікавлена в активному розвитку як ринкової економіки в цілому, так і кожного конкретного підприємства України.

Ефективний економічний розвиток будь-якої країни передбачає необхідність державного регу-

лювання, тобто певну ступінь державного впливу на розвиток народного господарства в цілому, а також його окремих компонентів. Основна мета державного економічного регулювання є досягнення найефективнішого економічного, соціального, наукового й культурного розвитку країни. Отже, державне регулювання здійснюється застосуванням різноманітних засобів і механізмів регулювання господарського комплексу країни.

Основними засобами регулювання економічного впливу держави на готельно-ресторанне господарство є:

- державне замовлення, державне завдання;
- ліцензії, патенти і квоти;
- сертифікація і стандартизація;
- нормативи та ліміти, регулювання цін і тарифів;
- надання інвестиційних, податкових та інших пільг;
- надання дотацій, компенсацій, цільових інновацій і субсидій.

Державна політика управління готельно-ресторанним господарством виконується вищими органами загальнодержавного управління всіма суб'єктами господарювання. Формування і функціонування даних органів державного управління є об'єктивно необхідним й доцільним, оскільки зумовлюються наявністю широкого кола управлінських рішень, прийняття та реалізація на практиці яких перебувають поза наявними можливостями та компетенцією самих підприємств і організацій.

Висновки з проведеного дослідження. В системі правових, адміністративних та економічних методів існує гостра необхідність в удосконаленні законодавчої нормативно-правової бази. Це стосується, в першу чергу, галузевих стандартів, вимоги яких мають бути приведені у від-

Таблиця 1

Базові визначення туристичної політики держави

Автор	Визначення
Горбилева З.М.	Туристична політика – це система норм, правил та заходів, які застосовуються парламентами, урядами, державними та приватними організаціями, асоціаціями і закладами, що відповідають за туристичну діяльність, з метою її регулювання та координації, створення сприятливих умов для її розвитку [8, с.24].
Любіцева О.О.	Державна туристична політика є комплексом заходів правового, економічного і організаційного порядку, підкріплена відповідними управлінськими інститутами, діяльність яких пронизує всі управлінські рівні і спрямована на узгодження державних, бізнесових і місцевих інтересів на ринках туристичних послуг різного порядку [9, с.63].
Михайліченко Г.І.	Державна туристична політика – система методів і заходів економічного, політичного, соціального, правового, культурного характеру, що здійснюється як державними, так і недержавними органами, відповідальними за туристичну діяльність [10, с.45].
Севастьянова С.А.	Національна туристична політика являє собою сукупність державних дій та заходів, що визначають створення рамкових умов для розвитку туристичної індустрії, раціональне використання туристичних ресурсів, підвищення економічної ефективності досліджуваної галузі [11, с.40].
Власне тлумачення автора	Туристична політика держави – комплексна система норм, заходів та принципів, яка направлена на регулювання туристичної діяльності з метою її успішного функціонування та розвитку, що здійснюється державними та недержавними органами управління.

повідність з нормами та вимогами міжнародних стандартів. Забезпечення державної підтримки підвищення якості та конкурентоспроможності послуг шляхом введення обов'язкової сертифікації послуг готелів та ресторанів, а також категоризації готельних послуг. Сертифікація у сфері готельно-ресторанного господарства може виступати як основний гарант якості та безпеки послуг за умовою проведення процедури сертифікації по чинному законодавству і залученням закордонних фахівців для запобігання корупційної діяльності. Також існує гостра необхідність у «перегляді податкової політики держави». Створення єдиної цілісної системи державних органів зможуть надати всі підстави для розробки ефективної стратегії розвитку готельно-ресторанного господарства та туризму.

Для ефективного розвитку і функціонування галузі готельно-ресторанного господарства, підвищення попиту на вітчизняному та міжнародному ринку споживання готельно-ресторанних послуг, створення сприятливих інвестиційних умов доцільна розробка відповідних нормативних актів, які визначають правові, економічні й організаційні засади функціонування та подальшого розвитку конкурентних відносин на зазначених ринках.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Енциклопедичний словник-довідник з туризму / Автори укладачі: В.А. Смолій, В.К. Федорченко, В.І. Цибух. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2006. – 372 с.
2. Зінь Е.А. Регіональна економіка / Е.А. Зінь // К.:ВД Професіонал.2007. – 528 с.
3. Шкапова О. М. Маркетинг послуг [Текст] / О. М. Шкапова. – Київ: Кондор, 2004. – 304 с.
4. Кузьміна В.В. Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту.2009. – Випуск 3. – С. 199-206. Готельне господарство у контексті розвитку міжнародного туризму в Чернівецькій області.
5. Державний стандарт України (ДЕРЖСТАНДАРТ 4269:2003) «Туристичні послуги. Класифікація готелів».
6. Кузнєцова Н.М. Основи економіки готельного та ресторанного господарства. – К., 1997. – 174 с.
7. Шталь Т.В., Кот О.В., Дядін А.С. Вісник Львівської комерційної академії. – 2011. Серія Економічна. Випуск 38. Сучасний стан та тенденції розвитку ресторанного господарства України та Харківського регіону. С. 137-141.
8. Горбылева З.М. Экономика туризма: учеб.-практ. пособие / З.М. Горбылева // Минск: БГЭУ, 2007. – 167 с.
9. Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти) / О.О. Любіцева // 3-тє вид., переробл. доп. К.: Альтерпрес, 2005. – 436 с.
10. Михайліченко Г.І. Вектори сучасних трансформацій системи державного регулювання інноваційного розвитку туризму / Г.І. Михайліченко // Інноваційна економіка. 2012. №7. С. 39-45.
11. Севастьянова С.А. Региональное планирование развития туризма и гостиничного хозяйства: учеб. пособие / С.А. Севастьянова // М.: КноРус, 2007. – 256 с.